

NATURA 2000 - STANDARDOWY FORMULARZ DANYCH

dla obszarów specjalnej ochrony (OSO),
proponowanych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (pOZW),
obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (OZW) oraz
specjalnych obszarów ochrony (SOO)

OBSZAR PLB220001
NAZWA
OBSZARU Wielki Sandr Brdy

ZAWARTOŚĆ

- [1. IDENTYFIKACJA OBSZARU](#)
- [2. POŁOŻENIE OBSZARU](#)
- [3. INFORMACJE PRZYRODNICZE](#)
- [4. OPIS OBSZARU](#)
- [5. STATUS OCHRONY OBSZARU](#)
- [6. POWIĄZANIA OBSZARU](#)
- [7. MAPA OBSZARU](#)

1. IDENTYFIKACJA OBSZARU

1.1. Typ A	1.2. Kod obszaru PLB220001	Powrót
---------------	-------------------------------	------------------------

1.3. Nazwa obszaru

Wielki Sandr Brdy

1.4. Data opracowania 2002-06	1.5. Data aktualizacji 2024-03
----------------------------------	-----------------------------------

1.6. Instytucja lub osoba przygotowująca wniosek:

Nazwisko/Organizacja: Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
Adres: Polska Al. Jerozolimskie 136 Warszawa 02-305
Adres e-mail: kancelaria@gdos.gov.pl

1.7. Data wskazania oraz objęcia formą ochrony/klasyfikacji terenu

Data zaklasyfikowania obszaru jako OSO:	2004-11
Krajowe odniesienie prawne dla formy ochrony OSO	rozp. MŚ z dn. 21.07.2004 r. w sprawie osop

2. POŁOŻENIE OBSZARU

[Powrót](#)

2.1. Położenie centralnego punktu [wartości dziesiętne stopni]:

Długość geograficzna
17.514

Szerokość geograficzna
53.8631

2.2. Powierzchnia [ha]:

2.3. Obszar morski [%]

37106.25

0.0

2.5. Kod i nazwa regionu administracyjnego

Nazwa regionu

PL63	Pomorskie
------	-----------

2.6. Region biogeograficzny

Kontynentalny (100.0 %)

3. INFORMACJE PRZYRODNICZE

[Powrót](#)

3.2. Gatunki objęte art. 4 dyrektywy 2009/147/WE i gatunki wymienione w załączniku II do dyrektywy 92/43/EEG oraz ocena znaczenia obszaru dla tych gatunków

[illegible]

B	A055	querquedula		r	1	1	p		P	D			
B	A051	Anas strepera		r	3	3	p		M	D			
B	A043	Anser anser		r	5	5	p	P	G	D			
B	A255	Anthus campestris		r	1	1	p	P	P	D			
B	A221	Asio otus		r	1	1	p	P	P	D			
B	A059	Aythya ferina		r	2	2	p		P	D			
B	A061	Aythya fuligula		r	5	5	p		P	D			
B	A061	Aythya fuligula		w	6	30	i		P	D			
B	A021	Botaurus stellaris		r	12	12	cmale		G	D			
B	A215	Bubo bubo		r	3	3	p		G	C	B	C	C
B	A067	Bucephala clangula		r	65	72	p		G	B	B	C	B
B	A067	Bucephala clangula		w	11	15	i		G	D			
B	A087	Buteo buteo		r	6	6	p	P	P	D			
B	A224	Caprimulgus europaeus		r	70	75	p		G	C	B	C	C
B	A371	Carpodacus erythrurus		r				P	DD	D			
B	A136	Charadrius dubius		r				P	M	D			
B	A197	Chlidonias niger		c				P	DD	D			
B	A031	Ciconia ciconia		r	17	17	p		G	D			
B	A030	Ciconia nigra		r				P	DD	D			
B	A081	Circus aeruginosus		r	16	18	p		G	D			
B	A207	Columba oenas		r	16	17	p		M	D			
B	A350	Corvus corax		r	16	16	p	P	M	D			
B	A113	Coturnix coturnix		r	2	2	p	P	P	D			
B	A122	Crex crex		r				P	P	D			
B	A038	Cygnus cygnus		w	90	324	i		G	B	B	C	B
B	A036	Cygnus olor		w	170	548	i		G	D			
B	A036	Cygnus olor		r	28	28	p		G	D			
B	A237	Dendrocopos major		r	12	12	p	P	P	D			
B	A238	Dendrocopos medius		r	1	1	p	P	P	D			
B	A236	Dryocopus martius		r	89	93	p		G	C	B	C	C
B	A027	Egretta alba		c				P	DD	D			
B	A379	Emberiza hortulana		r				P	DD	D			
B	A099	Falco subbuteo		r	1	1	p	P	P	D			
B	A125	Fulica atra		w	85	193	i		G	D			
B	A125	Fulica atra		r	26	26	p	P	P	D			

[illegible]

B	A166	glareola			c				P	DD	D			
B	A165	Tringa ochropus			r	17	17	p		G	D			
B	A232	Upupa epops			r	28	33	p		G	D			
B	A142	Vanellus vanellus			r	18	18	p		M	D			

- Grupa: A = płazy, B = ptaki, F = ryby, I = bezkręgowce, M = ssaki, P = rośliny, R = gady.
- S: jeśli dane o gatunku są szczególnie chronione i nie mogą być udostępnione publicznie, należy wpisać „tak”.
- NP: jeśli dany gatunek nie występuje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).
- Typ: p = osiadłe, r = wydające potomstwo, c = przelotne, w = zimujące (w przypadku roślin i gatunków niemigrujących należy użyć terminu „osiadłe”).
- Jednostka: i = osobniki pojedyncze, p = pary lub inne jednostki według standardowego wykazu jednostek i kodów zgodnego ze sprawozdawczością na podstawie art. 12 i 17 (zob. [portal referencyjny](#)).
- Kategorie liczebności (kategoria): C = powszechne, R = rzadkie, V = bardzo rzadkie, P = obecne - wypełnić, jeżeli brak jest danych (DD), lub jako uzupełnienie informacji o wielkości populacji.
- Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. zgrubne dane szacunkowe); DD = brak danych (kategorię tę należy stosować wyłącznie, jeśli nie da się dokonać nawet zgrubnej oceny wielkości populacji - w takiej sytuacji można pozostawić puste pole dotyczące wielkości populacji, jednak pole „Kategorie liczebności” musi być wypełnione).

4. OPIS OBSZARU

4.1. Ogólna charakterystyka obszaru

[Powrót](#)

Klasa siedliska przyrodniczego	Pokrycie [%]
N23	0.25
N16	0.98
N19	0.97
N06	11.2
N17	69.48
N10	5.8
N12	11.32
Ogółem pokrycia siedliska przyrodniczego	100

Dodatkowa charakterystyka obszaru:

Obszar jest fragmentem Wielkiego Sandru Tucholskiego. Leży w większości w granicach Zaborskiego Parku Krajobrazowego, a w południowo-wschodniej części w granicach Parku Narodowego „Bory Tucholskie”. Obszar położony jest w większości w obrębie mezoregionu Równina Charzykowska, który stanowi wschodnią część makroregionu Pojezierza Południowopomorskiego (Kondracki 2011). Jedynie wschodnie krańce obszaru znajdują się w mezoregionie Bory Tucholskie, a południowe - na Pojezierzu Krajeńskim. Wg regionalizacji geobotanicznej niemal cała ostoja leży w Okręgu Borów Tucholskich (Podokrąg Swornigacko-Koczalski), w Podkrainie Borów Tucholskich Krainy Sandrowych Przedpoli Pojezierzy Środkowopomorskich Działu Pomorskiego, w Podprowincji Południowobałtyckiej Prowincji Środkowoeuropejskiej (Matuszkiewicz 2008). Niewielka powierzchnia we wschodniej części obszaru Natura 2000 należy do Podokręgu Bruskiego, zachodnia natomiast - Podokręgu Przechlewskiego w Okręgu Człuchowskim Podkrainy Wałeckiej. Większość obszaru leży w obrębie rozległej równiny sandrowej. Jedynie na krańcach obszaru znajdują się

wysoczyzny denno morenowe: w okolicach miejscowości Małe Chełmy, a także wzdłuż południowych i południowo-zachodnich brzegów Jeziora Charzykowskiego. W południowej części ostoi znajdują się ponadto osady moren czołowych. Dominującą formą terenu na obszarze są rozległe piaszczysto-żwirowe równiny sandrowe. Na ich powierzchni wykształciły się wydmy paraboliczne, proste oraz o kształtach nieregularnych. Ich powstanie jest związane z akumulacją wietrzną w okresie późno glacialnym lub postglacialnym (Bogaczewicz - Adamczak B., 1990). Kolejną istotną formą terenu na tym obszarze są moreny czołowe oraz moreny denne. Ostoja jest poprzecinana licznymi rynnami polodowcowymi oraz charakteryzuje się znaczną liczbą wytopisk, które powstały w miejscach występowania brył martwego lodu. W okresie postglacialnym powstało natomiast wiele młodych rozcięć erozyjnych a w dolinach rzecznych wykształciły się poziomy terasowe (Galon 1953).

Obszar charakteryzuje się istnieniem słabo przekształconych form akumulacji wodnolodowcowej. Wśród utworów powierzchniowych dominują tu piaski i żwiry sandrowe powstałe w wyniku akumulacji na peryferiach lądolodu. Poza obszarami sandrowymi występują piaski, żwiry i głązy moren czołowych, gliny zwałowe oraz piaski, żwiry i głązy lodowcowe. Ponadto w obrębie ostoi występują miejscami piaski eoliczne w wydmach. W dolinach rzecznych występują piaski, żwiry i mułki rzeczne natomiast w obniżeniach i nad brzegami jezior zlokalizowane są ily, mułki i piaski jeziorne, a także gytie i torfy oraz miejscami kredy jeziorne. Powstawanie torfowisk na tych terenach związane jest głównie z procesem lądowania jezior (Tobolski 1998).

Dominującym typem gleb na badanym obszarze są gleby bielcowe, pseudobielcowe i rdzawe rozwinięte na piaszczysto-żwirowych osadach sandrowych. Obszary wysoczyznowe pokrywają gleby brunatne wylugowane i kwaśne. W rynnach i dolinach rzecznych występują gleby torfowe i murszowe, powstałe na torfach i utworach mułowo-torfowych.

Pod względem warunków występowania wód podziemnych omawiany obszar jest zaliczany do regionu przymorskiego. Występują tu wody porowe w warstwach odkrytych (gruntowe) oraz izolowane od powierzchni wody wgłębne. Głębokość występowania pierwszego zwierciadła wód podziemnych (Stachy 1987) jest tu szacowana na 5-20 m pod powierzchnią terenu. Charakterystyczny dla tego rejonu jest bardzo duży udział odpływu podziemnego w ogólnej masie odpływu, sięgający ponad 75%, przy ok. 50% stwierdzonych dla całego obszaru Polski. Jest to związane z dużą zdolnością infiltracyjną podłoża obszaru. Wg klasyfikacji typologicznej krajobrazu Polski Kondrackiego (1967) większość obszaru Natura 2000 Wielki Sandr Brdy PLB220001 leży w strefie krajobrazów młodoglacialnych w typie: pojeziernym sandrowym i den dolinnych. Jedynie wschodnie i południowe fragmenty ostoi znajdują się w obrębie krajobrazów typu: pojeziernym pagórkowatym i równin morenowych. Ze względu na stopień przekształcenia, znaczną część krajobrazu opisywanego obszaru można uznać za naturalną, czyli taką, gdzie występują ślady działalności człowieka, ale równowaga ekologiczna nie jest zaburzona. Na terenach położonych we wschodniej (okolice miejscowości Małe Chełmy, Wielkie Chełmy, Czyczkowy, Brusy, Czapiewice) i południowej części obszaru (okolice miejscowości Charzykowy) a także w jego centralnej części (okolice miejscowości Swornegacie) krajobraz należy zaklasyfikować jako kulturowy, czyli taki gdzie antropopresja jest dominująca ale równowaga ekologiczna nie jest zaburzona, jednak wymagająca zabiegów człowieka w celu jej utrzymania. W ramach tego typu krajobrazu jako harmonijny należy uznać większość obszarów rolniczych a jako dysharmonijny obszary zabudowane większych miejscowości.

W strukturze krajobrazu tego obszaru zdecydowanie dominują równiny sandrowe z dominacją zespołów świeżego boru sosnowego i udziałem suchego boru chrobotkowego (zwłaszcza na zwydmionych fragmentach sandru). Równina sandrowa odznacza się występowaniem licznych zagłębień wytopiskowych, a także szeregiem głęboko wciętych rynien subglacialnych, w tym rynny Głuche -Trzemeszno o długość 28,5 km, która jest jedną z najdłuższych na obszarach pojeziernych (Dysarz 2003). W zagłębieniach występują jeziora i torfowiska, natomiast rynny subglacialne są wykorzystywane przez jeziora i rzeki. Charakterystyczną cechą obszaru jest występowanie licznych wydm wykształconych w skutek procesów eolicznych na obszarze sandrowym (zwłaszcza na obszarze pomiędzy jeziorami Ostrowite a Charzykowskie i Karsińskie). Pozostały obszar stanowią wysoczyzny moren czołowych i akumulacyjnych. W obrębie tych jednostek występują przeważnie tereny użytkowane rolniczo. W tych rejonach oraz wyspach w innych częściach obszaru występuje krajobraz wiejski z zabudową oraz polami uprawnymi i pastwiskami. W krajobrazie występują także inne elementy antropogeniczne, głównie w postaci korytarzy drogowych. Wśród nich są drogi gruntowe, a także utwardzone brukowane i asfaltowe.

Obszar Natura 2000 Wielki Sandr Brdy PLB 220001 położony jest w zachodniej części jednego z ważniejszych korytarzy migracji dużych ssaków wyznaczonych dla obszaru Polski (Jędrzejewski i in. 2005), znajdującym się na terenie Pomorza. Jest to korytarz Kaszubski Południowy, obejmujący swym zasięgiem duże kompleksy leśne Borów Tucholskich i Równiny Charzykowskiej. Południowo-zachodnie krańce ostoi leżą w obrębie kolejnego ważnego korytarza ekologicznego „Bory Tucholskie”. Korytarze migracji ssaków

mają mniejsze znaczenie dla przemieszczania się ptaków. Jednak ze względu na lokalizację wzdłuż dolin rzecznych z licznymi mokradłami oraz znaczne zalesienie mogą stanowić dogodne miejsca tranzytowe, ułatwiające migracje.

Sieć hydrograficzna obszaru została ukształtowana w późnym glacie i na początku holocenu (Zdanowski 2004). Układ sieci rzecznej nawiązuje ogólnie do przebiegu, często krzyżujących się ze sobą rynien polodowcowych, w których wykształciła się sieć systemów rzeczno-jeziornych. W ich obrębie ulokowane są liczne jeziora rynnowe oraz o genezie wytopiskowej. W obszarze znajduje się ponad 50 jezior, wśród których największą powierzchnią odznacza się Jezioro Charzykowskie (1363,8 ha), największą głębokością maksymalną natomiast Jezioro Ostrowite (43 m).

Jeziora zajmują znaczną część terenu ostoi. W większości zbiorników wodnych obszaru prowadzona jest gospodarka rybacka. Na terenie Parku Narodowego „Bory Tucholskie” w jeziorach Strugi Siedmiu Jezior i Krzywcach Wielkich prowadzone są zabiegi ochronne w postaci odłowów regulacyjnych, a w zbiornikach: Małe Gacno, Wielkie Gacno, Rybie Oko, Kacze Oko, Olbrachta, Małe Krzywce, Głuche, Błotko, Nierybno, Kocioł i Kociołek odłowy kontrolne na podstawie planu ochrony Parku Narodowego „Bory Tucholskie”.

Natomiast w jeziorach objętych ochroną rezerwatową nie prowadzi się gospodarki rybackiej.

Obszar Natura 2000 Wielki Sandr Brdy PLB220001 położony jest w dorzeczu Brdy i zlewniach jej poszczególnych dopływów. Centralna część obszaru odwadniana jest częściowo Chociną do Jeziora Karskiego, w kierunku północnym do Zbrzycy, a częściowo na południe w kierunku Brdy. Południowe tereny obszaru są w większości drenowane przez rzeki i systemy rzeczno-jeziorne, odprowadzające wodę w kierunku Jeziora Charzykowskiego.

Na terenie ostoi znajdują się liczne formy ochrony przyrody, w tym: cały obszar Parku Narodowego „Bory Tucholskie”, Zaborski Park Krajobrazowy, Obszar Chronionego Krajobrazu „Fragment Borów Tucholskich”, kraniec Obszaru Chronionego Krajobrazu „Okolice Jezior Krępsko i Szczytno” i rezerваты przyrody: Nawionek, Piecki, Bagno Stawek, Jezioro Laska, Dolina Kulawy, Jezioro Małe Łowne, Kruszynek.

Udział terenów zabudowanych w obszarze jest niewielki. Największymi miejscowościami są: Charzykowy, Swornegacie i Małe Swornegacie. Mniejsze miejscowości obszaru to Funka, Drzewicz, Owink, Bachorze, Kopernica, Zielona Huta, Miłachowo Młyn, Małe Chełmy, Wielkie Chełmy, Rolbik, Kaszuba, Kruszyn, Leśno i Antoniewo. Pozostałe miejscowości stanowią niewielkie osady o rozproszony zabudowie. Ponadto w obszarze rozwija się zabudowa lotnicza.

Tereny rolnicze stanowią niewielki procent obszaru. Składają się na nie grunty orne, łąki, pastwiska i sady, stanowiące głównie własność Skarbu Państwa i w mniejszej części własność prywatną.

Powierzchniowo dominują gleby o małej przydatności rolniczej. W strukturze zasiewów dominują żyto, kukurydza, rzepak i ziemniaki. Na omawianym obszarze występują indywidualne gospodarstwa rolne, brak jest dużych gospodarstw rolnych i ferm hodowli zwierząt.

Na terenach leśnych ostoi prowadzona jest gospodarka leśna w oparciu o plan urządzenia Nadleśnictw: Człuchów, Rytel, Przymuszewo i Osusznica. W granicach Parku Narodowego wykonywane są zabiegi ochronne wykazane w planie ochrony Parku Narodowego „Bory Tucholskie”. W lasach prywatnych gospodarka leśna prowadzona jest w oparciu o uproszczone plany urządzenia lasu.

W obszarze intensywny jest ruch turystyczny i rekreacyjny, zwłaszcza w rejonie Parku Narodowego „Bory Tucholskie” i Zaborskiego Parku Krajobrazowego. Część cieków obszaru stanowi uczęszczane szlaki kajakowe (np. szlak rzeki Brdy, Chociny, Zbrzycy). Jezioro Charzykowskie to drugie co do wielkości jezioro w Borach Tucholskich. To ważny ośrodek żeglarsstwa i sportów wodnych. Jezioro posiada wyjątkowe warunki do żeglowania i uprawiania sportów zimowych (bojery). Doskonale też nadaje się do organizowania rejsów turystycznych, posiada bowiem niezwykle urokliwe zatoczki, dwie wyspy, a także od niedawna port jachtowy (w Charzykowach) wyposażony w odpowiednie dźwigi i slipy do wodowania jachtów. W obszarze jest też szereg pieszych i rowerowych szlaków turystycznych, zorganizowane są także ścieżki przyrodnicze. W granicach Parku Narodowego „Bory Tucholskie” są ścieżki dydaktyczne, szlaki rowerowe oraz piesze, ponadto jest jedna trasa konna. W pobliżu miejscowości Bachorze znajduje się Terenowa Baza Edukacyjna, a w Chocińskim Młynie Centrum Edukacji Przyrodniczej Parku Narodowego „Bory Tucholskie”.

Baza noclegowa i infrastruktura turystyczna rozwija się szczególnie intensywnie nad jeziorami: Charzykowskim, Karskim i Witocznym w południowej części obszaru, natomiast w części północnej miejsca noclegowe są rozproszone.

4.2. Jakość i znaczenie

4.2. Jakość i znaczenie

W ostoi gniazduje ok. 30 gatunków ptaków z listy zał. I Dyrektywy Ptasiej; 12 gatunków znajduje się w

Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt. W okresie lęgowym obszar ważny dla następujących gatunków z zał. I D. Ptasiej: bielik (0,43%), żuraw (0,23-0,25%), puchacz (0,78-1,1%), włośchatka (0,08-0,63%), lelek (0,70-0,75%), zimorodek (0,42-0,65%), dzięcioł czarny (0,20-0,22%), lerka (0,063-0,066%). Istotne w skali kraju miejsce lęgowe nurogęsia (0,8% populacji krajowej) oraz gągoła (1,63-1,80%), jak również istotne w skali kraju zimowisko łabędzia krzykliwego oraz zlotowisko żurawia.

A215 PUCHACZ – ocena ogólna C, w tym:

populacja: 3 pary (0,71-1,2% populacji krajowej, wg Sikora i in. (2007), Wilk i in. (2010); 0,78-1,1% populacji krajowej wg Chodkiewicz T. i in. (2015) – ocena C;

zachowanie: ocena B, w tym: stopień zachowania siedliska II – elementy zachowane w dobrym stanie (rozległe tereny leśne ze starodrzewiem powyżej 80-100 lat, Park Narodowy „Bory Tucholskie” z ograniczoną możliwością penetracji ludzkiej);

izolacja: ocena C.

A223 WŁOCHATKA – ocena ogólna C, w tym:

populacja: 2 - 15 par: w pracy Gromadzkiego i in. (2012) oceniona została na podstawie 10-13 odżywiających się samców, co stanowi 0,65-1,50% populacji krajowej (w dwóch przypadkach stwierdzono dziuple zajęte przez ptaki, będące prawdopodobnie miejscem lęgowym) – ocena C; 0,08-0,63% populacji krajowej wg Chodkiewicz T. i in. (2015).

zachowanie: ocena B, w tym: stopień zachowania siedliska II – elementy zachowane w dobrym stanie (rozległe tereny borowe w wieku powyżej 80 lat (miejscie gniazdowania) z przylegającymi do nich rozległymi młodnikami i porębami (miejscza żerowania; Gromadzki in. 2012), częściowo na terenie Parku Narodowego „Bory Tucholskie”).

izolacja: ocena C.

A224 LELEK – ocena ogólna C, w tym:

populacja: 70-75 par (Gromadzki i in. 2012), 1,17-1,88% populacji krajowej, wg Sikora i in., (2007), Wilk i in. (2010); 0,70-0,75% populacji krajowej wg Chodkiewicz T. i in. (2015) – ocena C;

zachowanie: ocena B, w tym: stopień zachowania siedliska II – elementy zachowane w dobrym stanie (stare drzewostany borowe na miejsce gniazdowania [w tym kępy zostawiane na porębach], częściowo w Parku Narodowym „Bory Tucholskie”, z przylegającymi do nich rozległymi obszarami upraw leśnych (miejscza żerowania; Gromadzki in. 2012) – ocena B;

izolacja: ocena C,

A067 GĄGOŁ – ocena ogólna B, w tym:

populacja: 65-72 par (Gromadzki i in. 2012; 4,66- 6% populacji krajowej (przedział 15% $\geq$ p $\geq$ 2%) – ocena B, wg Sikora i in., (2007), Wilk i in. (2010);

zachowanie: ocena B, w tym: stopień zachowania siedliska II – elementy zachowane w dobrym stanie (starodrzew borowy, liczne drzewa dziuplaste, liczne śródleśne zbiorniki i ciek wodny, Gromadzki in. 2012);

izolacja: C.

Podczas prac nad PZO i prowadzonych wcześniej przez zespół prof. Gromadzkiego podawane dane dotyczyły osobników zatrzymujących się na zimowanie. Populacja zimujących gągołów określana jest na około 11-15 osobników. Populacja nieliczna. Gągoły lęgowe na okres zimy odlatują przede wszystkim nad Bałtyk. Stąd propozycja wykreślenia z katalogu przedmiotów ochrony i nadanie oceny populacji D.

A070 NUROGĘŚ – ocena ogólna C, w tym:

populacja: 16 par (Gromadzki i in. 2012; 1,6-1,78% populacji krajowej, wg Sikora i in., (2007), Wilk i in. (2010); 0,8% populacji krajowej wg Chodkiewicz T. i in. (2015) – ocena C;

zachowanie: ocena B, w tym: stopień zachowania siedliska II – elementy zachowane w dobrym stanie (starodrzew borowy, liczne drzewa dziuplaste, liczne śródleśne zbiorniki i ciek wodny);

izolacja: C.

A038 ŁABĘDŹ KRZYKLIWY (populacja zimująca) – ocena ogólna B,

populacja: zimą 2011/2012 stwierdzono 174 osobniki, zimą 2012/2013 - 324 (Zaborski Park Krajobrazowy) co stanowiło 10,26% zimującej populacji krajowej wynoszącej 3157 os. (Chodkiewicz i inni 2012) – ocena populacji B;

zachowanie: ocena B, w tym: stopień zachowania siedliska II - elementy zachowane w dobrym stanie, możliwość zamarzania zbiorników, możliwość zmiany struktury upraw na których żeruje gatunek;

izolacja: C.

A075 BIELIK – ocena ogólna C, w tym:

populacja: 6 par (badania własne z 2013 roku; jest to obecnie, wg danych monitoringu ptaków drapieżnych PMS GIOŚ 2011 0,35-0,48 % populacji krajowej); natomiast 0,43% populacji krajowej wg Chodkiewicz T. i in.

(2015)- ocena C

zachowanie: ocena B, w tym: stopień zachowania siedliska II – elementy zachowane w dobrym stanie (starodrzew borowy, częściowo w Parku Narodowym „Bory Tucholskie”, częściowo użytkowany gospodarczo);

izolacja: C.

A127 ŻURAW (populacja lęgowa) – ocena ogólna C, w tym:

populacja: 51-55 par (Gromadzki i in. 2012), 0,24 - 0,38 % populacji krajowej, wg danych monitoringu flagowych gatunków ptaków PMS GIOŚ 2012); natomiast 0,23-0,25% populacji krajowej wg Chodkiewicz T. i in. (2015)– ocena C;

zachowanie: ocena B, w tym: stopień zachowania siedliska II – elementy zachowane w dobrym stanie (liczne oczka wodne, nadrzeczne zabagnienia i mokradła w sąsiedztwie borów; Gromadzki in. 2012);

izolacja: C.

A127 ŻURAW (populacja przelotna) – ocena ogólna C, w tym:

populacja: 960-2000 (Lubińska 2012), jedno z ważniejszych noclegowisk gatunku na północy kraju (monitoring noclegowisk żurawi PMS GIOŚ 2012)

zachowanie: ocena B, w tym: stopień zachowania siedliska II – elementy zachowane w dobrym stanie, możliwość zmiany struktury upraw na których żeruje gatunek, ew. również budowa farm wiatrowych na trasie przelotu na żerowiska;

izolacja: C.

A229 ZIMORODEK – ocena ogólna C, w tym:

populacja: 11-17 par (Gromadzki i in. 2012, 0,18-0,88% populacji krajowej, wg Sikora i In., 2007, Wilk i in. 2010; 0,42-0,65% populacji krajowej wg Chodkiewicz T. i in. (2015) – ocena C;

zachowanie: ocena B, w tym: stopień zachowania siedliska II – elementy zachowane w dobrym stanie (obecność licznych, śródleśnych cieków wodnych z urwistymi piaszczystymi i piaszczysto-gliniastymi brzegami; Gromadzki i in. 2012);

izolacja: C.

A246 LERKA - ocena ogólna C, w tym:

populacja: 310-326 par (Gromadzki i in. 2012, 0,14-0,18% populacji krajowej, wg Kuczyński i Chylarecki, 2012; 0,063-0,066% populacji krajowej wg Chodkiewicz T. i in. (2015)– ocena C;

zachowanie: ocena B, w tym: stopień zachowania siedliska II – elementy zachowane w dobrym stanie (rozległe uprawy sosnowe, ze znacznym udziałem zrębów, suche brzegi lasów, Gromadzki i in. 2012);

izolacja: C.

A236 DZIĘCIOŁ CZARNY - ocena ogólna C, w tym:

populacja: 89-93 pary (Gromadzki i in. 2012, 0,13-0,27% populacji krajowej, wg Sikora i in., 2007, Wilk i in. 2010; 0,20-0,22% populacji krajowej wg Chodkiewicz T. i in. (2015) . Z uwagi na fakt, że 2 gatunki stanowiące przedmiot ochrony w obszarze (włochatka, gągoł) gniazdują w dziuplach wykutych przez dzięcioła czarnego – ocena C (inne kryteria ornitologiczne; Gromadzki i in. 2012);

zachowanie: ocena B, w tym: stopień zachowania siedliska II – elementy zachowane w dobrym stanie (starodrzew borowy, w części w granicach Parku Narodowego „Bory Tucholskie”, w części użytkowany gospodarczo);

izolacja: C.

W obszarze stwierdzono także występowanie (z oceną populacji D) następujących gatunków ptaków:

zausznik *Podiceps nigricollis*, kormoran *Phalacrocorax carbo*, bączek *Ixobrychus minutus*, czapla biała *Egretta alba*, bocian biały *Ciconia ciconia*, gęgawa *Anser anser*, cyranka *Anas querquedula*, płaskonos *Anas clypeata*, jastrząb *Accipiter gentilis*, krogulec *Accipiter nisus*, myszołów *Buteo buteo*, kobuz *Falco subbuteo*, przepiórka *Coturnix coturnix*, wodnik *Rallus aquaticus*, kropiatka *Porzana porzana*, kokoszka *Gallinula chloropus*, czajka *Vanellus vanellus*, rybitwa rzeczna *Sterna hirundo*, siniak *Columba oenas*, sóweczka *Glaucidium passerinum*, sowa uszata *Asio otus*, dudek *Upupa epops*, krętogłów *Jynx torquilla*, dzięcioł zielony *Picus viridis*, dzięcioł duży *Dendrocopos major*, świergotek polny *Anthus campestris*, pliszka górska *Motacilla cinerea*, świerszczak *Locustella fluviatilis*, brzęczka *Locustella luscinioides*, łożówka *Acrocephalus palustris*, trzcinniczek *Acrocephalus scirpaceus*, trzciniak *Acrocephalus arundinaceus*, jarzębatka *Sylvia nisoria*, srokosz *Lanius excubitor*, kruk *Corvus corax*, dziwonka *Carpodacus erythrinus*, ortolan *Emberiza hortulana*, potrzyszcz *Emberiza calandra* (Gromadzki i in. 2012).

Najważniejsze oddziaływania i działalność mające duży wpływ na obszar

Oddziaływania negatywne			
Poziom	Zagrożenia i presje [kod]	Zanieczyszczenie (opcjonalnie) [kod]	Wewnętrzne / zewnętrzne [i o b]
M	E01		i
H	G01		i
H	B02		i
L	H01		i
M	G02		i
L	D01		i
M	J02.01		i
Oddziaływania pozytywne			
Poziom	Działania, zarządzanie [kod]	Zanieczyszczenie (opcjonalnie) [kod]	Wewnętrzne / zewnętrzne [i o b]
H	X		b

Poziom: H = wysoki, M = średni, L = niski.

Zanieczyszczenie: N = stosowanie azotu, P = stosowanie fosforu/fosforanów, A = stosowanie kwasów/zakwaszanie, T = toksyczne chemikalia nieorganiczne,

O = toksyczne chemikalia organiczne, X = zanieczyszczenia mieszane.

i = wewnętrzne, o = zewnętrzne, b = jednocześnie.

4.4. Własność (opcjonalnie)

Typ		[%]
Publiczna	Krajowa/federalna	0
	Kraj	0
	związkowy/województwo	0
	Lokalna/gminna	0
	Inna publiczna	0
Własność łączna lub współwłasność		0
Prywatna		0
Nieznana		100
Suma		100

4.5. Dokumentacja (opcjonalnie)

1. Andrzejewski R., Chudzicka E., Skibińska E. 2002. Operat ochrony fauny Parku Narodowego „Bory Tucholskie”, Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska. Maszynopis. 2. Bociąg K. (red.), Mokwa T., Nowiński K., Kozak A., Gadomska A., Rekowska E., Gruźlewska N. 2013. Dokumentacja Planu Zadań Ochronnych obszaru Natura 2000 Wielki Sandr Brdy PLB 220001 w województwie pomorskim, Gdańsk. 3. Chodkiewicz T., Kuczyński L., Sikora A., Chylarecki P., Neubauer G., Ławicki Ł., Stawarczyk T. 2015. Ocena liczebności populacji ptaków lęgowych w Polsce w latach 2008–2012. Ornithologica 56, 149–189. 4. Dyrekcja Zaborskiego Parku Krajobrazowego 2002 Inwentaryzacja ptactwa zimującego na terenie Zaborskiego Parku Krajobrazowego. Maszynopis 5. Głowaciński Z. (red.). 2001. Polska czerwona księga zwierząt. Kręgowce. PWRiL, Warszawa. 6. Gromadzki M. (red.) Ptaki. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Ministerstwo Środowiska, Warszawa. T. 7 (część I), s. 314. T. 8 (część II) s. 447. 7. Gromadzki M., Błaszowska B., Chylarecki P., Gromadzka J., Sikora A., Wieloch M., Wójcik B. 2002. Sieć

ostoi ptaków w Polsce. Wdrażanie Dyrektywy Unii Europejskiej o Ochronie Dzikich Ptaków. OTOP, Gdańsk. 8. Gromadzki M., Dyrz A., Głowaciński Z., Wieloch M. 1994. Ostoje ptaków w Polsce. OTOP, Bibl. Monitor. Środ., Gdańsk. 9. Heath M.F., Evans M.I. (red.). 2000. Important Bird Areas in Europe: Priority sites for conservation, Northern Europe. Birdlife International, Cambridge (BirdLife Conservation Series No. 8). 10. Indykiewicz P. 2000a. Stan populacji ptaków drapieżnych Borów Tucholskich w latach 1992-1999. W: Kubiak S (red.). Zwierzyna drobna jako elementy bioróżnorodności środowiska przyrodniczego. Materiały II Krajowej Konferencji, Włocławek 7-9 września 2000 r. Włocławskie Towarzystwo Naukowe, Włocławek. 11. Inwentaryzacja ornitologiczna obszaru specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 Wielki Sandr Brdy PLB220001 (awifauna lęgowa). 2012. 12. Kucharski R. 1994. Inwentaryzacja zimujących ptaków jezior i rzek Zaborskiego Parku Krajobrazowego. (mat. niepubl.). 13. Kucharski R. 1998. Metody oceny liczebności par lęgowych zimorodka *Alcedo atthis*. Not. Orn. 39: 105-111. 14. Kucharski R. 1998. Populacja zimorodka (*Alcedo atthis* ispida L.) w Zaborskim Parku Krajobrazowym w latach 1992-1994. 3: 23-34. 15. Kucharski R. 2011. Fluktuacje liczebności i fenologia lęgów zimorodka *Alcedo atthis* w południowo zachodniej części Borów Tucholskich w latach 2002-2010. Ptaki Pomorza 2: 5-15. 16. Kucharski, R. 1995. Zimorodek w Zaborskim Parku Krajobrazowym w latach 1992-94. (mat. niepubl.). 17. Kuczyński L, Chylarecki P. 2012. Atlas pospolitych ptaków lęgowych Polski. Rozmieszczenie, wybiórczość siedliskowa, trendy. GIOŚ. Warszawa. 18. Osieck E. 2000. Guidance notes for the selection of Important Bird Areas in European Union Member States and EU accession countries. Draft. IBA Workshop Brussels, 30 March – 2 April 2000 (maszynopis). 19. Państwowy Monitoring Środowiska. Monitoring Ptaków Polski. <http://monitoringptakow.gios.gov.pl/20>. Przewoźniak M. (red.) 2003 Zaborski Park Krajobrazowy. Problemy trójochrony i współistnienia z PN "Bory Tuch." Materiały do monografii przyrodniczej regionu gdańskiego. Gdańsk. 21. Sikora A., Rhde Z., Gromadzki M., Neubauer G., Chylarecki P. 2007 Atlas rozmieszczenia ptaków lęgowych Polski 1985-2004 Bogucki Wyd. Nauk., Poznań. 22. Waśko B. 2011. Populacja zimorodka (*Alcedo atthis*) w Zaborskim Parku Krajobrazowym - porównanie wyników badań z roku 2011 i lat 1992-94. W: Aspekty biologii zimorodka (*Alcedo atthis*) w kontekście ochrony na terenie Polski i Republiki Czeskiej. Tuchola, s.78-87. 23. Wilk T., Jujka M., Krogulec J., Chylarecki P. (red.) 2011. Ostoje ptaków o znaczeniu międzynarodowym w Polsce. OTOP. Marki. 24. Wilk T., Jujka M., Krogulec J., Chylarecki P. 2010. Ostoje ptaków o znaczeniu międzynarodowym OTOP Marki. 25. Zapisy poprzedniej wersji formularza SFD. Wersje historyczne dostępne w Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska bądź na europejskiej witrynie internetowej <http://natura2000.eea.europa.eu/>

5. STATUS OCHRONY OBSZARU (OPCJONALNIE)

5.1. Istniejące formy ochrony na poziomie krajowym i regionalnym:

[Powrót](#)

Kod	Pokrycie [%]	Kod	Pokrycie [%]	Kod	Pokrycie [%]
PL01	12.39	PL04	7.03	PL03	83.15
PL02	0.9				

5.2. Powiązanie opisanego obszaru z innymi formami ochrony:

na poziomie krajowym lub regionalnym:

Kod rodzaju	Nazwa terenu	Rodzaj	Pokrycie [%]
PL04	Fragment Borów Tucholskich	*	6.7
PL02	Nawionek	+	0.03
PL03	Zaborski Park Krajobrazowy	*	83.15
PL02	Bagno Stawek	+	0.11
PL02	Jezioro Małe Łowne	+	0.1
PL02	Piecki	+	0.05

PL02	Jezioro Laska	+	0.16
PL02	Kruszynek	+	0.02
PL04	Okolice Jezior Krępsko i Szczytno	*	0.33
PL01	Park Narodowy "Bory Tucholskie"	*	12.39
PL02	Dolina Kulawy	+	0.42

6. ZARZĄDZANIE OBSZAREM

6.1. Organ lub organy odpowiedzialne za zarządzanie obszarem:

[Powrót](#)

Organizacja:	Park Narodowy "Bory Tucholskie"
Adres:	Polska Długa 33 89-606 Charzykowy
Adres e-mail:	sekretariat@pnbt.com.pl

Organizacja:	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gdańsku
Adres:	Polska Chmielna 54/57 80-748 Gdańsk
Adres e-mail:	sekretariat.gdansk@rdos.gov.pl

6.2. Plan(-y) zarządzania:

Aktualny plan zarządzania istnieje:

☒ Tak	Nazwa: Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 31 marca 2015 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Wielki Sandr Brdy PLB220001 (Dz. Urz. Woj. Pom. poz. 1142) Link: http://gdansk.rdos.gov.pl/wielki-sandr-brdy-plb220001
☐ Nie, ale jest w przygotowaniu	
☐ Nie	

7. MAPA OBSZARU

[Powrót](#)

Nr ID INSPIRE:

PL.ZIPOP.1393.N2K.PLB220001

Mapa załączona jako plik PDF w formacie elektronicznym (opcjonalnie)

☒ Tak ☐ Nie

Odniesienie lub odniesienia do oryginalnej mapy wykorzystanej przy digitalizacji granic elektronicznych (opcjonalnie)

--

